

โลกทัศน์การเมืองการปกครองของชาวบ้าน

Worldview, politics and government of villagers

วันที่รับบทความ: 2 ต.ค. 64

อนุชา พละกุล¹

วันที่แก้ไขบทความ: 19 ธ.ค. 64

Anucha Bhalakula¹

วันที่ตอบรับ: 10 ม.ค. 65

บทคัดย่อ

โครงสร้างทางการเมืองสะท้อนออกมาผ่านสถาบันทางการเมือง คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร สถาบันตุลาการ สถาบันเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ส่งผลต่อชาวบ้านโดยตรง ที่มองคุณค่าของสถาบันเหล่านั้นแตกต่างกัน หากสถาบันแสดงบทบาทที่ดีมีประโยชน์ ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ชาวบ้านจะยอมรับอำนาจเชิงสถาบันนั้น โดยมีส่วนสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ที่แตกต่างกันเฉพาะกลุ่มตามที่ได้และเสียประโยชน์ บางกลุ่มได้รับการช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจรัฐ บ่อยครั้งจึงเกิดสำนึกว่าตนอยู่ภายใต้การปกครอง จึงเป็นชาวบ้านที่ดีเชื่อฟังคำสั่งของรัฐ โดยไม่มีการเรียกร้องสิทธิและอำนาจ แม้ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ชาวบ้านบางกลุ่มเกิดการรับรู้ในสิทธิและอำนาจตน จึงแสดงออกด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการใช้สิทธิทางการเมือง การเสนอตัวเองเข้าตำแหน่งทางการเมือง การร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การขับเคลื่อนความต้องการภาคประชาชน ซึ่งเห็นว่ามีความจริงเป็นอย่างแรงค่นที่รัฐให้ความสำคัญและต้องแก้ไขปัญหาระดับชาวบ้าน

คำสำคัญ : โลกทัศน์การเมืองการปกครอง

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phetchaburi Buddhist College.

Abstract

The political structure is reflected in political institutions, namely the monarchy. Legislative Institutions, Administrative Institutions, Judicial Institutions Economic Institute Which has power relations that directly affect the villagers Who view the values of those institutions differently If the institution plays a good role, it is useful Which is clearly concrete, villagers will accept that institutional power By contributing to political culture That were different for specific groups according to their own interests and disadvantages. Some groups were assisted by the state authorities. Often, he realized that he was under the rulership. Therefore they are good villagers who obey the orders of the state Without claiming of rights and powers Even as provided in the Constitution However, some groups of villagers were aware of their rights and powers. Therefore expressed by participation in politics and government As required by law Starting from the process of exercising political rights Presenting yourself in political office Participation in examination of the exercise of powers and duties of persons holding political positions Driving demand for the public sector It was seen that there was an urgent need for the state to give importance and to solve the problem at the villagers level.

Keywords: Political View

บทนำ

อุปสรรคสำคัญในการทำความเข้าใจภาวะเปลี่ยนผ่านของการเมืองไทย คือ มายาคติ ว่าด้วยเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของคนชนบท ในฐานะที่เป็นโรคร้ายทำลายการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย จวบจนทุกวันนี้ วาทกรรมซึ่งพรรณนาภาพชาวบ้านที่ต่างออกมาขายสิทธิ์ขายเสียง – ราวกับว่าสิทธิทางการเมืองดังกล่าวนั้น เป็นสมบัติชิ้นสุดท้ายที่พวกเขาจะแลกมาได้ซึ่งเงินจำนวนน้อยนิด หากแต่สามารถช่วย

ประกอบชีวิตให้อยู่ต่อไปได้อีกหลายวัน - ก็ยังคงพบเห็นได้ในหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อต่างๆ อย่างดาษดื่น บ่อยครั้งการให้สัมภาษณ์ของข้าราชการ นักวิชาการ องค์กรอิสระ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง มักจะให้ภาพการซื้อขายเสียงในลักษณะที่ตื้นเขิน และอ้างเอาความยากจนขึ้นแค้น การงอมืองอเท้า การไม่รู้เท่าทันนักการเมืองและระบบอำนาจและการรื้อรับการอุปถัมภ์ช่วยเหลือจากภายนอกของผู้คนในชนบทเป็นพื้นฐานในการอธิบายว่าทำไมการซื้อขายเสียงจึงเป็นไปได้ไปอย่างง่ายดายและกว้างขวาง (LoGerfo 1996, Suchit 1996 อ้างถึงใน จักรกริช สังขมณี, 2554: 48)

การกำหนดบทบาทพลเมืองด้านการเมืองในรัฐธรรมนูญ เป็นพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนสมัยใหม่ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วทั้งอาณาจักรในทุกภูมิภาค มีโอกาสเข้าร่วมการเมืองระดับชาติ แล้วกำหนดความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อชนบท เป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วมในการให้เกิดสำนึกู้อำนาจและการใช้อำนาจการเมือง ที่แสดงความต้องการการมีส่วนร่วมให้ขยายไปสู่องค์กรของรัฐภายใต้ช่องทางตามพระราชบัญญัติต่างๆ ซึ่งได้ระบุการมีส่วนร่วมภาคประชาชนไว้ชัดเจน ถือเป็นการจัดสรรผลประโยชน์ทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ที่สมาชิกแห่งรัฐและสังคมพึงได้ ทั้งทรัพยากรนามธรรมและรูปธรรมแก่พลเมืองอย่างชอบธรรม โดยเจ้าหน้าที่รัฐต้องไม่ใช้อำนาจรัฐคุกคามประชาชนด้วยอำนาจนอกเหนือกฎหมาย ทั้งเชิงกลั่นแกล้งด้วยข้อกฎหมายที่คุกคามความปลอดภัยต่อชีวิต ทรัพย์สิน และความก้าวหน้าทางการเมือง เพื่อปกป้องอำนาจและผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐเอง และต้องกระจายอำนาจระดับท้องถิ่นให้ยุติธรรม ด้วยการคัดเลือกผู้นำต้องโปร่งใสเสมอภาคโดยไปถูกปิดกั้นทั้งเชิงเนื้อหาและวิธีการ ทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ปราศจากการกีดกันขัดขวางจากอุปสรรคและจากเล่ห์กลของผู้มีอำนาจในท้องถิ่นและภูมิภาค อันเป็นอำนาจที่พลเมืองในชุมชนพึงมีตามบทบัญญัติต้องถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาการเมืองการปกครองในสังคมชนบทสมัยใหม่อย่างแท้จริง (อนุชา พละกุล, 2561: 170-171)

บทความนี้ต้องการนำเสนอโลกทัศน์การเมืองการปกครองของชาวบ้านของไทย ที่สะท้อนสำนึกในระบอบการปกครองของไทย การมีอำนาจและการใช้อำนาจของ

ชนชั้นนำทางการเมือง อำนาจของข้าราชการ และการวางตนเข้าไปมีความสัมพันธ์กับระบอบการเมือง ซึ่งอาจเกิดจากความสำนึกไว้ในสิทธิและผลประโยชน์ที่ตนพึงได้

ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation Theory)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมจะมาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยตนเอง (Autonomous Participation) และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรง เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม (Mobilized Participation) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตย (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2537: 205) การมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจไม่เกิดจากกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกคนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548: 15) อย่างไรก็ตาม ไมรอน วินเนอร์ (Myron Wiener, 1971: 161-163) ได้รวบรวมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้ในหลายลักษณะถึง 10 ประการ ได้แก่ 1) การกระทำในรูปแบบการสนับสนุนหรือเป็นการกระทำเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาล (Support and Demand) 2) การพยายามเพื่อก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการในการใช้อิทธิพล (Influence) ต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือการเลือกสรรผู้นำรัฐบาล 3) การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายของพลเมือง (Legitimate) 4) การกระทำที่มีตัวแทนทางการเมือง (Representation) 5) สภาพที่บุคคลไม่ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Alienation) เพราะเห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากการเฉยเมยทางการเมือง (Apathy) เป็นการขาดความสนใจต่อการเมืองทั้งสิ้น 6) ผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองจะหมายถึงผู้กระตือรือร้น (Active) หรือผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองเป็นพิเศษ (Activists) อาทิ ผู้ที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง

และการให้ความสนใจต่อปัญหาสาธารณะ นอกจากนั้นยังรวมถึงการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับต้น ๆ ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (ซึ่งถือเป็นการกระทำที่มีแรงจูงใจน้อยมาก) หรือการไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่มีการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง การแสดงความคิดเห็นและการแสดงประชามติทางการเมือง รวมทั้งการให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน 7) การกระทำที่มีต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา (Persistence Continuum) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเป็นสถาบัน (Institutionalized) และมีการจัดตั้ง นอกจากนั้นยังรวมไปถึงการกระทำที่เป็นครั้งคราว ซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างทันทีทันใด และบีบคั้นความรุนแรง อาทิ การจลาจล การขกพวกตีกัน การรวมกลุ่ม และการลอบฆ่านักการเมือง 8) การกระทำที่เป็นความพยายามในการที่จะเข้ามามีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติการของราชการ (Bureaucratic Actions) และนโยบายสาธารณะ (Public Policy) 9) การกระทำที่มีผลต่อการเมืองในระดับชาติ (National Politics) และการเมืองในระดับท้องถิ่น และ 10) การกระทำทางการเมือง (Political Action) แต่ในขณะเดียวกัน แต่ละสังคมมีการกระทำทางการเมืองแตกต่างกันออกไป ตามบริบทของสังคมนั้น ๆ อาทิ ในสังคมหนึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำที่เกิดจากความสมัครใจ ไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม หรืออาจเกิดขึ้นเพียงบางครั้งคราวหรือต่อเนื่อง อาจถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ ซึ่งการกระทำเหล่านี้มีอิทธิพลในการจัดสรรนโยบายสาธารณะและบริหารนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

ทฤษฎีโครงสร้างทางการเมือง (Political Structure Theory)

สำหรับสหรัฐอเมริกาความเป็นประชาธิปไตยเชิงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นอยู่กับหลักการแบ่งแยกอำนาจ และการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างอำนาจฝ่ายต่างๆ เป็นการสร้างสถาบันฝ่ายบริหารให้เข้มแข็ง และเป็นอิสระจากฝ่ายรัฐสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อหลีกเลี่ยงระบบการปกครองที่ครอบงำโดยรัฐสภา หรือสิ่งที่เรียกว่า “เผด็จการโดยเสียงข้างมาก” (Majority Tyranny) (William H. Riker, 1969: 121-145) ส่วนประเทศอังกฤษมีโครงสร้างทางการเมืองที่ไม่แบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง เนื่องจากฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายคุมเสียงข้างมากในสภาสามัญ แต่ไม่ถูกวิจารณ์ว่าเป็น

เผด็จการรัฐสภา หรือเผด็จการ โดยฝ่ายบริหาร ทั้งนี้เนื่องจากทั้งรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภาสามัญ ทั้งรัฐบาลและสมาชิกสภาสามัญต้องรับผิดชอบต่อพรรค ซึ่งมีความเป็นสถาบัน และมีความเป็นตัวแทนของกลุ่ม สมาคม และประชาชน ในวงกว้าง นอกจากนี้ ยังมีสื่อมวลชน และองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (Non-Governmental Organizations) ที่เข้มแข็ง คอยเฝ้าระวัง ติดตามการทำงานของรัฐบาล (David Beetham and others, 2002) อย่างไรก็ตาม หากโครงสร้างการปกครอง สร้างเงื่อนไขให้เกิดการครอบงำอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือโครงสร้างทางสังคม อาทิ พรรคการเมือง สมาคม กลุ่มผลประโยชน์ องค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ การตรวจสอบ ถ่วงดุลกลุ่มอำนาจ หรือระหว่างองค์กรทางการเมืองการปกครองกับองค์กรทางสังคม ย่อมไม่เกิดขึ้น สำหรับโครงสร้างของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทย ประกอบด้วย (คณะอนุกรรมการจัดทำสารานุกรมสำหรับเยาวชนฯ, 2558: 21-23) ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์ ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิด หรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ ไม่ได้พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐ ดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงเป็นเอกอัครราชูปถัมภก และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

2. รัฐสภา เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ มักจะประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา มีอำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่างๆ รวมทั้งการให้ความเห็นชอบบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญและถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

3. คณะรัฐมนตรี หรือคณะรัฐบาล เป็นคณะบุคคลซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่บริหารประเทศ หรือที่เรียกว่า การบริหารราชการแผ่นดิน

4. ศาล เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีความต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณี ทั้งนี้รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ผู้พิพากษา และตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี

ทฤษฎีวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture Theory)

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคม (Somvician, K. 1971: 42) ที่สะท้อนแบบแผนการดำเนินชีวิตของสมาชิกทางสังคมที่แตกต่างกันไปตามทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณีทางการเมืองของแต่ละสังคม เป็นปัจจัยที่กำหนดบทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลักษณะและรูปแบบ ของระบอบการเมืองการปกครองในแต่ละสังคมแตกต่างกัน นักวิชาการต่างประเทศชื่อกาเบรียล เอ. อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond, 1956: 391-409) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคล ที่มีต่อระบบการเมืองต่อส่วนต่างๆ และต่อการแสดงบทบาทการเมืองของบุคคล ซึ่งอาจจำแนกแนวโน้มหรือท่าที ในการแสดงออกทางการเมืองของบุคคลได้ 3 แบบ เรียกว่า “Orientation” (ความโน้มเอียง) ได้แก่ 1) ความโน้มเอียงด้านการรับรู้ (Cognitive Orientation) ความรู้และความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง 2) ความโน้มเอียงต่อการแสดงความรู้สึก (Affective Orientation) ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการเมือง เป็นความรู้สึกทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อการเมือง และ 3) ความโน้มเอียงด้านการประเมิน (Evaluative Orientation) ความสามารถของบุคคลในการใช้ค่านิยมของบุคคล วิเคราะห์การเมือง เพื่อการตัดสินใจฉันทวิสัย ดังนั้น จากผลการศึกษาของอัลมอนด์และเวอร์บา (Gabriel A. Almond & Sidney Verba, 1965: 23-25) จึงจัดประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ดังนี้

1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองระบบดั้งเดิม ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้ไม่มีบทบาททางการเมือง ไม่มีความคิดเห็น และไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ได้กำหนดบทบาททางการเมืองให้กับใคร ไม่มีรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อเรียกร้องทางการเมืองระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง ประชาชนไม่ได้สนใจต่อระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏในสังคมที่ปฏิบัติตามจารีตประเพณีดั้งเดิมซึ่งปกครองกันแบบง่าย ๆ อาทิ ชนเผ่าเงาะป่าชาวกูยและชนเผ่าเผดองเหลืองในประเทศไทย หรือประชาชนในสังคมชนบทที่

ห่างไกลความเจริญ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจะปรากฏกลุ่มวัฒนธรรมแบบคับแคบในยุคสมัยใหม่ก็มี

2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไปในระดับหนึ่ง แต่ไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมืองเพียงยอมรับ เชื่อฟังปฏิบัติตามกฎหมาย และอำนาจรัฐ แต่ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าเรียกร้องทางการเมือง ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือผู้มีบารมี โดยพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลางในประเทศกำลังพัฒนา ความเชื่อที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่อดีต อันเป็นอิทธิพลของสังคมเกษตรกรรม ซึ่งมองว่ารัฐมีอำนาจเป็นผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เพียงเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น อาทิ สังคมทางการเมืองของประเทศไทย โดยเฉพาะประชาชนนิยมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอื่น

3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี ตื่นตัว ตระหนักรู้ทางการเมือง มีจิตสำนึกทางการเมืองสูง เห็นคุณค่าและความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเห็นว่าต้องควบคุม กำกับและตรวจสอบผู้ปกครอง เพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย โดยพบเห็นได้ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบก้าวหน้าสูง และมีชนชั้นกลางกลุ่มใหญ่ที่มีจิตสำนึกทางการเมือง รวมทั้งมีความรับผิดชอบสูง ซึ่งจะมิอยู่ในประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว

4) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial – Subject Political Culture) ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจในแบบดั้งเดิม อาทิ อำนาจของหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าของที่ดิน แต่ประชาชนเริ่มมีความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองที่สลับซับซ้อนมากขึ้น หรือยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลาง แทนการยอมรับอำนาจของหัวหน้าเผ่า แต่ยังไม่สนใจเรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

5) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมมีส่วนร่วม (Subject – Participant Political Culture) ประชาชนกลุ่มหนึ่งมีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และมีจิตสำนึกทางการเมืองสูง แต่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งก็เฉื่อยชา ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง โดยยังยอมรับในอำนาจรัฐแบบปราศจากเงื่อนไข ทำให้การเมืองไม่มั่นคง เพราะประชาชนในกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีจำนวนน้อยอยู่ในสังคม จึงถูกกดดันจากกลุ่มคนที่อยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ในสังคม ซึ่งเน้นอำนาจนิยม ถ้าหากในระยะยาวมีการจัดตั้งองค์กรหรือกลไกทางการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ อาทิ พรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ถูกผสมผสานกันขึ้นจะส่งผลให้เกิดความโน้มเอียงทางการเมือง ไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ทำให้ระบอบประชาธิปไตยเจริญมั่นคง อาจมีอิทธิพลต่อประชาชนที่โน้มเอียงไปทางอำนาจนิยม เปลี่ยนท่าทีและทัศนคติ เกิดเป็นลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม

6) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมมีส่วนร่วม (Parochial – Participant Culture) เป็นรูปแบบที่เกิดอยู่ในประเทศเกิดใหม่ และเป็นปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง เพราะประชาชนในประเทศเหล่านี้ ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ แต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์เชื้อชาติ ศาสนา ก่อให้เกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อคุ้มครองประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตน แต่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง โดยประชาชนกลุ่มหนึ่งอาจมีแนวคิดเอนเอียงไปทางอำนาจนิยม ในขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งอาจเอนเอียงไปทางระบอบประชาธิปไตย ลักษณะความขัดแย้งนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมือง ไม่อิงอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับการปลุกเร้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์

บทวิเคราะห์โลกทัศน์ทางการเมืองการปกครองของชาวบ้าน

ประเทศไทยใช้ระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน กล่าวคือเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (Government of the People, by the People, for the People) (Tansey, 2004: 169-170) ระบอบประชาธิปไตยกล่าวถึงอำนาจสูงสุด หรืออำนาจอธิปไตยว่าเป็นของปวงชน โดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง (Direct Democracy) แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถกระทำได้ จึงเกิดรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Indirect Democracy or Representative Government) โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตน แล้วผู้แทนเหล่านั้นมีหน้าที่ร่วมกันกำหนดทั้งผู้ปกครอง (รัฐบาล) นโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย การที่ประชาชนทำหน้าที่ปกครองด้วยตนเองโดยตรง หรือการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนนั้น เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กระบวนการทางการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยทุกกระบวนการทุกระดับ และทุกมิติ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 7-8) วัฒนธรรมการเมืองไทยได้รับอิทธิพลมาจากระบบการปกครองในอดีต ผสมความเป็นอิสระนิยมกับอำนาจนิยม กล่าวคือคนไทยมีลักษณะอิสระเสรี ไม่ชอบอยู่ภายใต้การบังคับ และมักใช้เสรีภาพเกินขอบเขต ขาดความรับผิดชอบ จึงถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมอำนาจนิยมที่ยกย่องผู้มีอำนาจเหนือกว่า ลักษณะดังกล่าวเมื่อเกิดขึ้นในระบบการเมือง จึงให้เป็นเครื่องมือของผู้ที่แย่งชิงอำนาจ นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมือง (พระมหาวรวิทย์ รัตนโชติ และคณะ, 2563: 128) โครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมกันทำให้คนกลุ่มเล็ก ๆ สามารถเข้าถึงและมีอำนาจทางการเมือง ในขณะที่คนส่วนใหญ่ถูกกีดกันออกจากการเมืองโดยไม่รู้ตัว แต่ให้พื้นที่เพียงแค่การเลือกตั้ง การแก้ปัญหาจึงไม่ใช่การรณรงค์ให้ไปเลือกตั้ง การให้ความรู้ทางการเมือง หรือเพียงแค่ร่างกฎหมายให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพเพิ่มขึ้น แต่คือการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งระบบ เพื่อให้ทุกโครงสร้าง ระบบ และกลไก รวมทั้งปัจเจกชนทั้งหลาย มาร่วมกันขับเคลื่อนและร่วมแก้ปัญหาพร้อมกัน (รุ่งนภา ขรรพเกษมสุข และสุธี ประศาสน์เศรษฐ, 2561: 69-70) แก่นแท้ของประชาธิปไตยมิใช่ “ความเป็นตัวแทน” หากแต่อยู่ที่ “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ของประชาชนอย่างแท้จริง (อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า,

2563) การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การให้คำแนะนำ คำปรึกษา การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ รวมถึงการควบคุมโดยตรงจากประชาชน ทั้งเป็นกลไกสำคัญเสมือนหัวใจในระบอบประชาธิปไตย เพราะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน อาทิ การสร้างคุณภาพในการตัดสินใจที่ดีขึ้น การสร้างฉันทามติ การนำไปปฏิบัติที่ง่ายขึ้น การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้าย การรักษาความน่าเชื่อถือ ความชอบธรรม การพัฒนาภาคประชาสังคมของสาธารณชน สำหรับการมีส่วนร่วมแสดงออกโดยการกระทำ เพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาล ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำรัฐบาล การกระทำของพลเมืองของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งระดับขึ้นการมีส่วนร่วม คือ การให้ข้อมูล การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน การปรึกษาหารือ การวางแผนร่วมกัน การร่วมปฏิบัติ การควบคุมโดยประชาชน อย่างไรก็ตาม แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถดำเนินการผ่านทางด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านระบบการศึกษา ด้านสื่อมวลชน ด้านรัฐบาลโดยตรง (คูริวัจน์ ปุณยวุฒิปริดา, 2563: 384-385) โลกทัศน์กระแสหลักของชาวมุขชน ยังคงเลือกที่จะอยู่ในความสัมพันธ์ในแนวดิ่งที่มีผู้ใหญ่อคอยปกป้องคุ้มครอง ส่วนโลกทัศน์ที่มองว่ามุขชนสามารถมีความสัมพันธ์ในแนวราบกับหน่วยงานรัฐ เป็นเพียงโลกทัศน์กระแสรอง สำหรับสถานะของความคิดเกี่ยวกับมุขชนในปัจจุบัน ต่างจากแนวคิดวัฒนธรรมมุขชนที่องค์กรพัฒนาเอกชนนำเสนอ เพื่อใช้ “วัฒนธรรมมุขชน” เป็นเครื่องมือในการต้านทานกระแสทุนและรัฐ แต่ปัจจุบันหน่วยงานรัฐกลายมาเป็นผู้สนับสนุนโครงการพัฒนามุขชนเสียเอง จึงทำให้รัฐสามารถใช้มุขชนเป็นเครื่องมือในการปกครองผ่านมุขชน (government through community) ตามแนวคิดของนิโคลัส โรส (Nikolas Rose) หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นกระแสชุมชนนิยมเพื่อการปกครอง (governmental communitarianism) (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2559: 9)

สรุป

จากการสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับโลกทัศน์การเมืองการปกครองของชาวบ้าน พบความสอดคล้องหลายอย่างที่สะท้อนความสัมพันธ์กับระบบการเมืองการปกครอง

ตั้งแต่โครงการอำนาจทางการเมือง ที่มีสถาบันสำคัญต่างๆ ทำหน้าที่แสดงบทบาททางการเมือง หรือบทบาททางอ้อมที่สัมพันธ์กับอำนาจทางการเมือง เพื่อจรรโลงสถาบันของ คนให้มีความสำคัญต่อการยอมรับของประชาชน อาทิ สถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบัน นิติบัญญัติ สถาบันบริหาร สถาบันตุลาการ สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบัน นันทนาการ สถาบันเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้และตัดสินใจของตนเองว่าสัมพันธ์กับสถาบัน ไหมมากที่สุด การแสดงออกจึงมีแนวโน้มยอมรับหรือปฏิเสธอำนาจจากน้อยต่างกัน ส่งผล ต่อการยอมรับอำนาจผู้ปกครองว่า มีอิทธิพลและอำนาจจริงมีเหนือตน ซึ่งเป็นการรับรู้ เชิงอำนาจตามระบบอุปถัมภ์ ที่ผู้ปกครองจะดำเนินการอย่างไรก็ได้ ขึ้นอยู่กับความ ต้องการและเห็นเป็นสิ่งที่ดี ต่อประชาชนและประชาชนเทศชาติ ทั้งนี้ในเชิงวัฒนธรรม ทางการเมืองมองว่า การยอมรับอำนาจการเมืองการปกครองลักษณะนี้ ถือเป็นการ แสดงออกทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย ประชาชนรับรู้แนวทางการอธิบายอำนาจรัฐแนวใหม่ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของ ประชาชนทุกคนในชาติ ตามสิทธิสภาพที่บุคคลเกิดขึ้นมาอยู่ในรัฐตามปกติ ความ ตระหนักรู้ในสิทธิอำนาจทางการเมืองการปกครองจึงเปลี่ยนไปเป็น การแสดงออกถึง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่สะท้อนเจตนารมณ์ออกมาผ่านรัฐธรรมนูญว่า ประเทศไทย ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ กำหนดสิทธิ หน้าที่ และบทบาทที่ประชนมีและสามารถแสดงออกได้ โดยเฉพาะ ในประเด็นด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อาทิ การแสดงความคิดเห็น การให้คำแนะนำ คำปรึกษา การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินการ การควบคุมโดยตรงจาก ประชาชน จนกระทั่งถึงความต้องการมีอำนาจทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ อาทิ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ว่าการ กรุงเทพมหานคร สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร นายกเมืองพัทยา สมาชิกสภาเมืองพัทยา นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี เทศบาลนคร สมาชิกเทศบาลนคร นายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง สมาชิกสภาเทศบาลเมือง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล สมาชิกสภาเทศบาลตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และตำแหน่งอื่นที่เกิดจากการเสนอตัวและรับเลือกจากกระบวนการการมีส่วนร่วมตามระบบการเลือกตั้ง

รายการอ้างอิง

- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2537). *การมีส่วนร่วมทางการเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)*. กรุงเทพฯ: สถาบันประปเกล้า.
- Gabriel A. Almond & Sidney Verba. (1956). *The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Boston: Little Brown & Company
- Gabriel A. Almond. (1956). Comparative Political System. *Journal of Politic*, 18(3), 391-409.
- Myron Wiener. (1971). “*Political Participation : Crisis of the Political Process*” in *Crisis on Sequences in Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Somvician, K. (1971). *Thai Political Culture and Urban Development*. Bangkok: Political Science, Phra Nakhon, Thai Wattana Panich.

